

שכם אחד על אחיך

מתוך דברי הרב מרדכי אליהו זצ"ל

יעקב אבינו מבטיח ליוסף הבטחות גדולות, למרות שהוא מפלה את יוסף לטובה יותר מאחיו. וכך אומר לו יעקב ליוסף "ואני נתתי לך שכם אחד על אחיך אשר לקחתי מיד האמרי בחרבי ובקשתי". ומבאר רש"י: "שכם אחד על אחיך - שכם ממש, היא תהיה לך חלק אחד יתירה על אחיך". ולכאורה מדוע שוב מפלה יעקב את יוסף על פני אחיו ונותן לו עיר שלמה, והרי כל כך הרבה צרות ועגמת נפש עצומה ליוותה אותו במשך שנים רבות בגלל שהפלה את יוסף ועשה לו כתונת פסים, האם לא היה די בכך? אלא נראה לומר, שיעקב אבינו לא ראה בכך הפלייה כלל ועיקר, אלא הלך בדרך התורה הצרופה והטהורה בלבד, והבין יעקב אבינו שמגיע ליוסף את שכם במידה כנגד מידה, כיון ששם התחילה גנבתו ומכירתו של יוסף. ועוד, שרצה יעקב אבינו למנוע כל אפשרות להתיר ליוסף את שבועתו, וכיון שעשה לו טובה לא יוכל שוב להתיר את נדרו (עין שו"ע סי' רכ"ח סעי' כ' ולחוננים עליו

ועוד מבאר רש"י, ד"א שכם אחד הוא הבכורה שיטלו בניו שני חלקים ושכם ל' חלק הוא.

"אשר לקחתי מיד האמרי בחרבי ובקשתי". פשט הדברים הוא שנלחם יעקב אבינו על כיבושה של העיר שכם לקחת אותה מייד האמוריים וזכה בה בדרך של מלחמה (עין ספר הישר). אבל תרגום אונקלוס לא פירש כן, אלא הוא כותב: "ואנא יהבית לך חולק חד יתיר על אחך דנסיבית מידא דאמוראה בצלותי ובבעותי". לפי דבריו, אין הכוונה כאן לחרב וקשת ככלי מלחמה, אלא הכוונה לכלי מלחמה רוחניים, שיעקב אבינו ניצח במלחמה בזכות תפלתו ובקשתו. רש"י בתחילת דבריו ביאר לפי הפשט, ולבסוף ביאר מעין מה שפירש אונקלוס, וז"ל: "בחרבי ובקשתי - כשהרגו שמעון ולוי את אנשי שכם נתכנסו כל סביבותיהם להזדווג להם וחגר יעקב כלי מלחמה כנגדן. דבר אחר שכם אחד היא הבכורה שיטלו בניו שני חלקים, אשר לקחתי מיד האמורי - מיד עשו שעשה מעשה אמורי. דבר אחר שהיה צד אביו באמרי פיו". ואחר כך כותב רש"י: "בחרבי ובקשתי - היא חכמתו ותפלתו". הרי שגם רש"י כותב שכלי המלחמה הטוב ביותר היא התפלה.

וידועים דברי המדרש המתארים את מלחמת יעקב ובניו עם שכם, ואת בקיאותו של יעקב אבינו בדרך מלחמה, כיצד היה יודע לירות בחץ בדיוק נמרץ, שבשעה שהיו שמעון ולוי נלחמים ובאו כמה גיבורים ותפסו בהם, והיו צמודים אליהם, יעקב אבינו ירה חץ עליהם ללא חשש ודייק בקליעתו מאוד כך שלא נפגעו שמעון ולוי כלל, ועוד כהנה.